

การส่งเสริมศักยภาพการผลิตพืชเศรษฐกิจ ปศุสัตว์ และสัตว์น้ำ
Project to Promote the Production Potential of Economic Crops,
Livestock and Aquatic animals.

อภิชาติ เมืองซอง ประภาส แยกบน พัทธ์ทิภา เดชพละ บุญธรรม ศรีหล้า
Aphichat Muangsong prapas Yabyon Phattipa Dechapala Boontham Srila

ABSTRACT

บทคัดย่อ

โครงการส่งเสริมศักยภาพการผลิตพืชเศรษฐกิจ ปศุสัตว์ และสัตว์น้ำ มีวัตถุประสงค์เพื่อส่งเสริมให้เกษตรกรผลิตพืชและสัตว์เศรษฐกิจ ตามความต้องการของตลาด เสริมสร้างรายได้ให้กับครอบครัว โดยการทดสอบและถ่ายทอดเทคโนโลยีการผลิตพืชอินทรีย์แบบผสมผสานสู่เกษตรกร ดำเนินการในพื้นที่จังหวัดยโสธร ปีงบประมาณ 2561 ผลการดำเนินงานภายใต้โครงการมีกลุ่มเกษตรกรผู้ปลูกพืชอินทรีย์ร่วมโครงการ จำนวน 5 กลุ่ม มีเกษตรกรผ่านการฝึกอบรมการผลิตพืชอินทรีย์ตามมาตรฐาน มกษ. 9000-2552 จำนวน 900 ราย ประกอบด้วยการผลิตพืช 4 ชนิดได้แก่ แตงโม ถั่วลิสง พืชผัก และหอมแดง ได้แปลงต้นแบบและแปลงเรียนรู้จำนวน 91 แปลง พื้นที่ 182 ไร่ ผ่านมาตรฐานเกษตรอินทรีย์จำนวน 34 แปลง เกษตรกรได้รับการความรู้ผ่านงานวันถ่ายทอดเทคโนโลยี จำนวน 1,097 ราย ได้ศูนย์เรียนรู้การผลิตอินทรีย์ จำนวน 1 ศูนย์ เกษตรนำเทคโนโลยีการผลิตปุ๋ยหมักแบบเติมอากาศไปใช้ จำนวน 3 กลุ่ม

คำหลัก : การผลิตพืชอินทรีย์ มกษ.9000-2552 พืชอินทรีย์

คำนำ

จังหวัดยโสธรเป็นเมืองเกษตรกรรมอินทรีย์ เกษตรกรส่วนใหญ่ทำการเกษตรแบบเชิงเดี่ยว มีอาชีพทำนาเป็นอาชีพหลัก การทำนาเป็นอาชีพต้องเสี่ยงกับภัยธรรมชาติ และราคาผลผลิตตกต่ำ ทำให้เกิดความไม่คุ้มค่าในการลงทุน การแก้ไขปัญหาดังกล่าว รัฐบาลมีนโยบายให้เกษตรกรทำเกษตรผสมผสาน มีรายได้ทั้งปี ลดความเสี่ยงต่อการปลูกพืชเชิงเดี่ยว ด้วยการปลูกพืชหรือเลี้ยงสัตว์เศรษฐกิจอื่นๆ การส่งเสริมการทำเกษตรอื่นๆเพื่อลดพื้นที่ปลูกข้าวจึงเป็นทางเลือกหนึ่งที่จะช่วยส่งเสริมให้เกษตรกรมีชีวิตความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น

ดังนั้นเพื่อเป็นการส่งเสริมให้เกษตรกรมีรายได้เพิ่มขึ้น จึงมีความจำเป็นเร่งด่วนเพื่อเพิ่มศักยภาพการผลิตทางการเกษตรที่หลากหลาย ผลิตพืชและสัตว์เศรษฐกิจที่มีความต้องการของตลาด สร้างรายได้ให้กับครอบครัว สร้างความเข้มแข็งให้กับชุมชน เกษตรกรมีรายได้หลายทาง จึงต้องการให้ได้ปลูกพืชหรือสัตว์เศรษฐกิจอื่น เป็นรายได้เสริมหลังฤดูการทำนา

อุปกรณ์และวิธีการ

สิ่งที่ใช้ในการทดลอง

1. พันธุ์พืช ได้แก่ เมล็ดพันธุ์แตงโม เมล็ดพันธุ์ผัก หัวพันธุ์หอมแดง เมล็ดพันธุ์ถั่วลิสง
2. ปุ๋ยอินทรีย์ ได้แก่ ปุ๋ยคอก ปุ๋ยหมักเติมอากาศ
3. วัสดุปรับปรุงดิน ได้แก่ ปูนโดโลไมท์ แกลบดิบ
4. สารชีวอินทรีย์ ได้แก่ ไตรโคเรเดอมา ไล่เดือนผอยสายพันธุ์ไทย พีจีพีอาร์
5. อุปกรณ์ต่างๆ ได้แก่ อุปกรณ์สำนักงาน คอมพิวเตอร์ เครื่องวัดพิกัดทางภูมิศาสตร์

สารเคมีในห้องปฏิบัติการ อุปกรณ์เก็บตัวอย่างพืช เป็นต้น

ขั้นตอนการดำเนินงาน

1. คัดเลือกกลุ่มเป้าหมาย เกษตรกรผู้ปลูกพืชหลังนาอินทรีย์ในพื้นที่จังหวัดยโสธร ประชุมชี้แจง และวัตถุประสงค์การดำเนินโครงการ
2. จัดฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการ เสวนาให้ความรู้การผลิตพืชอินทรีย์ตามมาตรฐาน มกษ 9001/2552
3. การแปลงบทเรียนสู่การปฏิบัติ การจัดทำแปลงเรียนรู้และแปลงต้นแบบการผลิตพืชอินทรีย์ตามมาตรฐาน มกษ 9001/2552
4. การจัดงานวันถ่ายทอดเทคโนโลยีการผลิตพืชอินทรีย์ และสร้างเครือข่าย

ผลการทดลองและวิจารณ์

การคัดเลือกกลุ่มเป้าหมาย

ดำเนินกิจกรรมโดยการคัดเลือกกลุ่มเกษตรกรและพื้นที่เป้าหมาย ในเขตอำเภอคำเขื่อนแก้ว มหาชนะชัย และค้อวัง จังหวัดยโสธร โดยได้เกษตรกรกลุ่มเป้าหมาย จำนวน 5 กลุ่ม ได้แก่ 1. กลุ่มเกษตรกรผู้ปลูกแตงโมอินทรีย์ จำนวน 300 ราย (กลุ่มเกษตรกรผู้ปลูกแตงโมอินทรีย์ ตำบลลุมพุก อำเภอคำเขื่อนแก้ว จำนวน 150 ราย และกลุ่มเกษตรกรผู้ปลูกแตงโมอินทรีย์ ตำบลม่วง อำเภอมหาชนะชัย จำนวน 150 ราย) 2. กลุ่มเกษตรกรผู้ปลูกหอมแดงอินทรีย์ ตำบลฟ้าห่วน อำเภอค้อวัง จำนวน 100 ราย 3. กลุ่มเกษตรกรผู้ปลูกผักอินทรีย์ ตำบลคูเมือง อำเภอมหาชนะชัย จำนวน 200 ราย 4. กลุ่มเกษตรกรผู้ปลูกถั่วลิสงหลังนา ตำบลนาเวียง อำเภอคำเขื่อนแก้ว จำนวน 100 ราย 5. กลุ่มเกษตรกรผู้สนใจการผลิตพืชในโรงเรือน ตำบลคูเมือง อำเภอมหาชนะชัย จำนวน 200 ราย รวมเกษตรกรกลุ่มเป้าหมาย ผู้นำชุมชน ผู้นำส่วนท้องถิ่น และผู้สนใจทั่วไปจำนวน 900 คน

การอบรมเชิงปฏิบัติการและเสวนา

ดำเนินการฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการแก่เกษตรกรกลุ่มเป้าหมายตามแผนการดำเนินงาน จำนวน 5 หลักสูตร ประกอบด้วย 1. การผลิตแตงโมอินทรีย์หลังนา 2. การผลิตหอมแดงอินทรีย์ 3. การผลิตผักอินทรีย์ 4. การผลิตถั่วลิสงอินทรีย์หลังนา 5. การผลิตพืชอินทรีย์ในโรงเรือน โดยเนื้อหาการฝึกอบรมประกอบด้วย การผลิตพืชอินทรีย์ตามมาตรฐาน มกษ.9000-2552 การผลิตปุ๋ยหมักเติมอากาศ การใช้ชีวภัณฑ์ในการป้องกันกำจัดโรคและแมลง โดยมีเกษตรกรเข้ารับการฝึกอบรมจำนวน 900 ราย คิดเป็นร้อยละ 100 เกษตรกรมี

ความรู้เพิ่มขึ้นมากกว่าร้อยละ 81 เกษตรกรมีความพึงพอใจต่อการจัดฝึกอบรม โดยมีค่าเฉลี่ยความพึงพอใจ 3.92-4.27 กล่าวคือ มีความพึงพอใจมากถึงมากที่สุด

การจัดทำแปลงต้นแบบและแปลงเรียนรู้

การดำเนินกิจกรรมมีเป้าหมายจัดทำแปลงเรียนรู้และแปลงต้นแบบตามมาตรฐาน มกษ.9000-2552 จำนวน 62 แปลง พื้นที่ 120 ไร่ ผลการดำเนินการมีเกษตรกรมีความสนใจจัดทำแปลงเรียนรู้และแปลงต้นแบบ จำนวน 91 แปลง พื้นที่ 182 ไร่ ประกอบด้วย แปลงต้นแบบการผลิตแตงโมอินทรีย์ จำนวน 20 แปลง พื้นที่ 40 ไร่ แปลงต้นแบบการผลิตผักอินทรีย์จำนวน 10 แปลง พื้นที่ 20 ไร่ แปลงต้นแบบการผลิตหอมแดงอินทรีย์ 10 แปลง พื้นที่ 20 ไร่ แปลงต้นแบบการผลิตถั่วลันเตาอินทรีย์ 50 แปลง พื้นที่ 100 ไร่ แปลงต้นแบบการผลิตพืชอินทรีย์ในโรงเรือน จำนวน 3 โรง พื้นที่รวม 1 ไร่ ผลการจัดทำแปลงต้นแบบมีเกษตรกร ผ่านมาตรฐานเกษตรอินทรีย์ มกษ.9000-2552 จำนวน จำนวน 34 แปลง คิดเป็นร้อยละ 37

การจัดงานวันถ่ายทอดเทคโนโลยีการผลิตพืชอินทรีย์

การจัดงานวันถ่ายทอดเทคโนโลยีมีเป้าหมายเพื่อถ่ายทอดองค์ความรู้เกี่ยวกับการผลิตพืชอินทรีย์ โดยจัดทำศูนย์เรียนรู้การผลิตพืชอินทรีย์ขึ้นจำนวน 1 ศูนย์ภายใน ศูนย์วิจัยและพัฒนาการเกษตรยโสธร โดยมีฐานการเรียนรู้ จำนวน 6 ฐาน ได้แก่ 1. ฐานการเรียนรู้การผลิตพืชไร่อินทรีย์ 2. ฐานการเรียนรู้การผลิตพืชผักอินทรีย์ 3 ฐานการเรียนรู้การผลิตการผลิตพืชในโรงเรือนแบบอินทรีย์ 4. ฐานการเรียนรู้การผลิตเมล็ดพันธุ์และท่อนพันธุ์พืชอินทรีย์ไว้ใช้เอง 5. ฐานการเรียนรู้การผลิตและการใช้ชีวภัณฑ์ 6. ฐานการเรียนรู้การผลิตปุ๋ยหมักเติมอากาศ โดยมีเป้าหมายกลุ่มเกษตรกรในพื้นที่ อำเภอคำเขื่อนแก้ว มหาชนะชัย และค้อวัง พบว่า มีเกษตรกรมาร่วมงาน 1,097 ราย (เป้าหมาย 900 ราย) มีเครือข่ายเกษตรกรมาร่วมงาน 5 เครือข่าย

สรุปผลการทดลอง

- 1) วิเคราะห์พื้นที่/คัดเลือกกลุ่มเกษตรกรเป้าหมาย 5 กลุ่ม เกษตรกรจำนวน 900 ราย
- 2) อบรมเกษตรกรเทคโนโลยีการผลิตพืชอินทรีย์ตามมาตรฐาน มกษ.9000-2552 ได้จำนวน 900 ราย
- 3) การจัดทำแปลงเรียนรู้และแปลงต้นแบบการผลิตพืชอินทรีย์ตามมาตรฐาน มกษ.9000-2552 จำนวน 91 แปลง พื้นที่ 182 ไร่ ผ่านมาตรฐาน มกษ. 9000-2552 จำนวน 34 แปลง
- 4) การจัดงานวันถ่ายทอดเทคโนโลยีการผลิตพืชอินทรีย์ ประกอบด้วย 6 ฐานการเรียนรู้ มีเครือข่ายเกษตรกรผู้ปลูกพืชอินทรีย์ร่วมงาน 5 เครือข่าย จำนวน 1,097 ราย
- 5) สร้างศูนย์การเรียนรู้เทคโนโลยีการผลิตพืชอินทรีย์ เพื่อให้ผู้ที่สนใจได้เข้ามาศึกษาดูงาน เพื่อเป็นต้นแบบต่อไปได้

การนำไปใช้ประโยชน์

กลุ่มเกษตรกร จำนวน 3 กลุ่มนำเทคโนโลยีโรงปุ๋ยหมักแบบเติมอากาศและการผลิตไปดำเนินการ จำนวน 3 โรง ได้แก่ กลุ่มผู้ปลูกแตงโมอินทรีย์ม่วง ตำบลม่วง อำเภอมหาชนะชัย กลุ่มผู้ปลูกผักและแตงโมอินทรีย์หัวเมือง ตำบลหัวเมือง อำเภอมหาชนะชัย และกลุ่มผู้ผลิตมันสำปะหลังอินทรีย์โคกนาटक อำเภอป่าดัว และมีการฝึกอบรมการผลิตการใช้ปุ๋ยหมักเติมอากาศแก่เกษตรกรภายในกลุ่ม มากกว่า 500 ราย

คำขอบคุณ

คณะผู้วิจัยขอขอบคุณ ได้แก่ กลุ่มเกษตรกรผู้ปลูกแตงโมอินทรีย์ ตำบลลุมพุก อำเภอคำเขื่อนแก้ว กลุ่มเกษตรกรผู้ปลูกแตงโมอินทรีย์ตำบลม่วง อำเภอมหาชนะชัย กลุ่มเกษตรกรผู้ปลูกหอมแดงอินทรีย์ ตำบลฟ้าห่วน อำเภอค้อวัง กลุ่มเกษตรกรผู้ปลูกผักอินทรีย์ ตำบลคูเมือง อำเภอมหาชนะชัย กลุ่มเกษตรกรผู้ปลูกถั่วลิสงหลังนา ตำบลนาเวียง อำเภอคำเขื่อนแก้ว กลุ่มเกษตรกรผู้สนใจการผลิตพืชในโรงเรือน ตำบลคูเมือง อำเภอมหาชนะชัย สำนักงานเกษตรอำเภอมหาชนะชัย สำนักงานเกษตรอำเภอคำเขื่อนแก้ว สำนักงานเกษตรอำเภอค้อวัง สำนักงานเกษตรจังหวัดยโสธร สำนักงานเกษตรและสหกรณ์จังหวัดยโสธร และเกษตรกรผู้ร่วมดำเนินงานทดสอบที่ให้ความร่วมมือเป็นอย่างดี

เอกสารอ้างอิง

-

ภาพประกอบ

การคัดเลือกพื้นที่เป้าหมายสอบถามกลุ่มเกษตรกร

การฝึกอบรมให้ความรู้เกษตรกร

การจัดทำแปลงเรียนรู้และแปลงต้นแบบ

การจัดงานวันถ่ายทอดเทคโนโลยี

การขยายผลและการใช้ประโยชน์การผลิตและการใช้ปุ๋ยหมักแบบเติมอากาศ

